

ЗАТРИМАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ОСОБИ, УПОВНОВАЖЕНІ ЙОГО ЗАСТОСОВУВАТИ

DETENTION IN CRIMINAL PROCEDURAL LAW AND PERSONS AUTHORIZED TO USE IT

Сердечна А.Ю.,
доцент СК-22

Навчально-наукового інституту контррозвідальної діяльності
Національної академії Служби безпеки України,
підполковник юстиції

Наукову статтю підготовлено в межах дослідження предмета науки кримінального процесу. Враховуючи положення чинного Кримінального процесуального кодексу України, автор розглянув окремі види затримання та проблемні питання щодо розмежування суб'єктів, уповноважених здійснювати затримання, залежно від їх видів.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи, законне затримання, затримання уповноваженою службовою особою, оперативні підрозділи, превентивне затримання.

Научная статья подготовлена в рамках исследования предмета науки уголовного процесса. Принимая во внимание положения действующего Уголовного процессуального кодекса Украины, автор рассмотрел отдельные виды задержания и проблемные вопросы относительно разграничения субъектов, уполномоченных осуществлять задержание, в зависимости от их видов.

Ключевые слова: мероприятия обеспечения криминального производства, предотвращающие мероприятия, законное задержание, задержание уполномоченным служебным лицом, оперативные подразделения, превентивное задержание.

The scientific article was prepared within the research of science subject of criminal proceedings. Subject to the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the author considered certain types of detention and issues concerning the separation of entities authorized to arrest, depending on the species.

Key words: measures to criminal proceedings precautions lawful arrest, detention authorized officer, operational units, preventive detention.

Постановка проблеми. Кримінальне процесуальне законодавство України передбачає декілька видів затримання осіб, причетних до злочинної діяльності. Залежно від виду затримання розрізняються конкретні суб'єкти, які законом уповноважені його застосовувати. При цьому в науці кримінального процесу України відсутня єдина позиція науковців з останнього питання, з огляду на що вбачається доцільним систематизувати види затримання, передбачені чинним законодавством України, та з урахуванням законодавчих норм визначити коло осіб, уповноважених на їх застосування.

Стан опрацювання. Затримання передбачає суттєве обмеження гарантованих Конституцією України прав і свобод особи. Відповідно до європейських стандартів дотримання прав людини держава зобов'язана чітко визначити підстави та порядок їх застосування. Тому не випадково процесуальні норми, що регламентують порядок і строки затримання, закріплено Конституцією України та низкою міжнародно-правових актів, зокрема Загальною декларацією прав людини (1948 р.), Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.), Міжнародним пактом про громадянські і політичні права (1966 р.). Якісна правова регламентація затримання дає змогу не допускати неоднакового тлумачення та застосування відповідних норм Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

Метою статті є виокремлення окремих видів затримання, розмежування затримання та суміжних видів обмеження прав і свобод особи за цільовим призначенням, підставами і процесуальним порядком застосування, визначення кола осіб, які уповноважені законом його застосовувати.

Питання затримання осіб у кримінальному провадженні за новим КПК України досліджувалися такими вченими та практичними працівниками, як, зокрема, О.І. Білоусов, В.І. Борисов, В.Г. Гончаренко, І.Є. Макаренко, Л.М. Лобойко, В.О. Попелюшко, В.В. Рогальська, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило, однак у доктрині залишилися спірними питання щодо розмежування затримання без ухвали слідчого судді та суміжних видів обмеження прав і свобод особи, а також суб'єктів, уповноважених здійснювати затримання.

Виклад основного матеріалу. До видів затримання особи, яка причетна до злочинної діяльності, відносяться такі.

І. Законне затримання.

Автор виділяє декілька видів такого затримання.

1. *Порядок здійснення першого виду передбаченого безпосередньо у ст. 207 КПК України.* Кожен має право затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім осіб, зазначених у ст. 482 КПК України: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо

після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні [1].

Слід зауважити, що цей вид затримання відрізняється від процесуального затримання тим, що його можна здійснити за вчинення як кримінального проступку, так і злочину.

Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою (особою, якій законом надано право здійснювати затримання) і затримав відповідну особу в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 207 КПК України, зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Тобто особа, яка здійснила законне затримання, не має владних процесуальних повноважень і, відповідно, не наділяється повноваженнями щодо процесуального оформлення його результатів. Фактично саме законне затримання не є процесуальною дією, скоріше за все, це – вид соціально-корисної діяльності, яка заохочується законодавством і з метою впорядкування її здійснення, порядок якої передбачений у КПК України, а зміст і обсяг застосування примусу – у Кримінальному кодексі України (далі – КК України).

2. *Законне затримання, яке зобов'язані здійснювати співробітники правоохоронних органів, керуючись відповідними законами (звідси і термін – «законне затримання»)*. Значачим, що цей вид законного затримання є дещо ширшим, оскільки, на відміну від попереднього виду, може застосовуватися навіть і до осіб, які не вчинили кримінального правопорушення, проте необхідність їх затримання обумовлена іншими важливими причинами. При цьому суб'єктом застосування такого затримання можуть бути лише відповідні категорії службових осіб, визначених законом.

Згідно зі ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань: 1) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; 2) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; 3) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; 4) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення.

Для виконання покладених на неї завдань поліція вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та КПК України, на підставі та в порядку, визначених законом.

Згідно зі ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію» поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, КПК України, КУпАП, а також іншими законами України.

При цьому відповідно до ч. 2 ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський на всій території України, незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби, в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції [2].

Аналізуючи вищевикладені положення, необхідно зазначити, що для працівників поліції законне затримання є не правом, а прямим обов'язком.

Військовослужбовцям Військової Служби правопорядку, відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», надається право здійснювати такі види затримання:

1) затримувати і тримати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів на гауптвахтах Служби правопорядку з метою застосування тимчасового запобіжного заходу, крім випадків, визначених військовими статутами Збройних Сил України, на строки, встановлені законом:

- підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених (підсудних), які переходять від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання;
- осіб, які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця Служби правопорядку (п. 4 ст. 7);

2) затримувати осіб у військовій формі одягу, які мають виражені ознаки психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для оточуючих, з негайним повідомленням лікувального закладу або командирів (начальників) військовослужбовців для вирішення питання щодо їх негайного огляду у відповідних лікувальних закладах (п. 5 ст. 7);

3) затримувати та відстороняти від керування військовими транспортними засобами осіб, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також тих, які не мають документів на право керування або користування транспортними засобами, вживати щодо водіїв інших заходів, що передбачені законодавством (п. 22 ст. 7);

4) розшукувати і затримувати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, які самовільно залишили військові частини чи місця служби або не з'явилися в строк без поважних причин на військову службу (п. 6 ст. 8) [3].

З іншого боку, ряд статей законів, якими керується СБ України в своїй оперативно-службовій діяльності, також передбачає можливість «затримання» окремих категорій осіб:

- відповідно до ст. 7 Закону України «Про контррозвідальну діяльність» для виконання визначених законом завдань та за наявності підстав, передбаче-

них ст. 6 цього Закону, в ході контррозвідувальної діяльності органи, підрозділи та співробітники Служби Безпеки України мають право затримувати і тримати у спеціальних відведених для цього місцях: 1) осіб, підозрюваних у підготовці чи проведенні розвідувально-підривної, терористичної діяльності та вчиненні інших злочинів, розслідування яких віднесено до компетенції органів Служби Безпеки України, – на строки і в порядку, що передбачені законами України; 2) осіб, які проникли на об'єкти та у місця, що охороняються органами і підрозділами Служби Безпеки України, – на строк до 3-х годин, а у разі нагальної необхідності запобігання злочині чи його припинення та з метою встановлення особи – до 72-х годин з повідомленням про це суду протягом 24-х годин з моменту затримання для перевірки обґрунтованості цього запобіжного заходу [4];

– відповідно до ст. 15 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» у районі проведення антитерористичної операції посадові особи, залучені до операції, мають право: 1) затримувати і доставляти в органи внутрішніх справ осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до антитерористичної операції, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район проведення антитерористичної операції і перешкоджання її проведенню; 2) перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів – затримувати їх для встановлення особи; 3) фізично затримувати терористів, а у випадках, коли їх дії реально загрожують життю та здоров'ю заручників, учасників операції або інших осіб, – знешкоджувати терористів [5];

– відповідно до ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених ст. 6 вказаного Закону підстав надається право проводити операції із захоплення злочинців, припинення злочинів, розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб [6].

II. Затримання уповноваженою службовою особою. Такий вид затримання, відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК України, є заходом забезпечення кримінального провадження, а відповідно до ч. 2 ст. 176 КПК України, – тимчасовим запобіжним заходом, який може бути застосований під час досудового розслідування [1].

Відповідно до положень ст. 208 КПК України можна виділити два різновиди затримання підозрюваного уповноваженою службовою особою, які відрізняються підставами та умовами їх застосування.

1. Частина 1 ст. 208 КПК України встановлює правові підстави затримання особи за підозрою у вчиненні злочину: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; 3) якщо є обґрунтовані

підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Аналізуючи вказану норму, можна дійти висновку, що обов'язковою умовою такого виду затримання є наявність підозри у вчиненні злочину, за яке передбачене покарання у виді позбавлення волі. Здійснення такого затримання уповноваженою службовою особою має на меті не тільки запобігання спробам підозрюваного продовжувати кримінальне правопорушення, вчинити інше кримінальне правопорушення або перешкоджати кримінальному провадженню, але й забезпечення отримання доказів, достатніх для того, щоб або спростувати підозру у вчиненні кримінального правопорушення, або сформулювати обґрунтовану підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

2. Частина 2 ст. 208 КПК України передбачає право уповноваженої службової особи затримати без ухвали слідчого судді, суду особу, стосовно якої наявна обґрунтована підозра у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо: 1) підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього під час обрання запобіжного заходу; 2) підозрюваний не виконав у встановленому порядку вимоги щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує. Вищевказане вказує на те, що стосовно особи була винесена відповідна ухвала слідчого судді про застосування запобіжного заходу. Серед підстав для прийняття такого рішення закон називає наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 177 КПК України). Таким чином, затримання у порядку ч. 2 ст. 208 КПК України може застосовуватись виключно за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні вищевказаного злочину. Вказаний захід процесуального примусу спрямований перш за все на забезпечення виконання підозрюваним покладених на нього процесуальних обов'язків.

Далі логічно було б визначити зміст поняття «уповноважена службова особа (службова особа, уповноважена на затримання)». Оскільки порядок та підстави процесуального затримання містяться у КПК України, то перелік осіб, які уповноважені на процесуальне затримання, повинен визначатися, виходячи із вимог КПК України.

Серед осіб, яких чинний КПК України уповноважує на процесуальне затримання, є слідчий, прокурор, керівник слідчого підрозділу, який, відповідно до п. 6 ч. 2 ст. 39 КПК України, уповноважений здійснювати досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого.

Чинний КПК визначає окремих осіб у ст. 519 КК України службовими особами, уповноваженими на вчинення процесуальних дій: 1) керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України – у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва

чи консульської установи України за кордоном; 2) капітан судна України – у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Керівник дипломатичного представництва чи консульської установи України, капітан судна України зобов'язаний призначити іншу службову особу, уповноважену на вчинення процесуальних дій, якщо він є потерпілим внаслідок вчинення відповідного кримінального правопорушення.

Зазначені вище службові особи, відповідно до ст. 520 КПК України, уповноважені на: 1) застосування заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового вилучення майна, здійснення законного затримання особи в порядку, передбаченому Кодексом; 2) проведення слідчих (розшукових) дій у вигляді обшуку житла чи іншого володіння особи і особистого обшуку без ухвали суду, огляду місця вчинення кримінального правопорушення в порядку, передбаченому Кодексом.

У деяких випадках чинні нормативно-правові акти уповноважують окремі категорії службових осіб здійснювати затримання підозрюваного у кримінальному провадженні. Так, відповідно до п. 4 ст. 7 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» військовослужбовцям Служби правопорядку під час виконання покладених на них завдань надається право затримувати і тримати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів на гауптвахтах Служби правопорядку з метою застосування тимчасового запобіжного заходу, крім випадків, визначених військовими статутами Збройних Сил України, на строки, встановлені законом:

– підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених (підсудних), які переховуються від органів досудового розслідування або суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінальних покарань;

– осіб, які вчинили дії, що створюють реальну загрозу для оточуючих, або які виявили непокору законній вимозі військовослужбовця Служби правопорядку [3].

III. Затримання особи з метою приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Вказаний вид затримання відрізняється від інших його видів метою (забезпечення явки підозрюваного чи обвинуваченого для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою), строком (до 36 годин), а також юридичною підставою (ухвала слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу).

Відповідно до ст. 188 КПК України прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування

запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Це клопотання може бути подане: 1) одночасно з поданням клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або зміни іншого запобіжного заходу на тримання під вартою; 2) після подання клопотання про застосування запобіжного заходу і до прибуття підозрюваного, обвинуваченого до суду на підставі судового виклику; 3) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю [1].

Згідно з п. 4 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу» посадові і службові особи органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів у разі здійснення заходів щодо розшуку та затримання засуджених і осіб, узятих під варту, які вчинили втечу, або засуджених, які ухиляються від відбування покарання, у місцях, де ймовірна їх поява, мають право затримувати і доставляти до правоохоронних органів осіб, які розшукуються [7].

Відповідно до п. 7 ст. 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» органам, підрозділам, військовослужбовцям, а також працівникам Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових обов'язків можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, для виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань надається право здійснювати, згідно з дорученнями правоохоронних органів України, затримання в пунктах пропуску осіб, які прямують через державний кордон України, осіб, які прямують через контрольні пункти в'їзду / виїзду та розшукуються за підозрою у вчиненні злочину, переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінального покарання та в інших випадках, передбачених законодавством України [8].

Згідно зі ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліції, відповідно до покладених на неї завдань, надається право здійснювати розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, а також доставляти у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення [2].

Військовослужбовцям Військової служби правопорядку, відповідно до п. 6 ст. 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», надається право розшукувати і затримувати військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, які переховуються від органів досудового розслідування або суду, чи засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання [3].

IV. Превентивне затримання.

Статтею 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та Інструкцією про порядок превентивного затримання у районі проведення антитеро-

ристичної операції (далі – АТО) осіб, причетних до терористичної діяльності, та особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення АТО передбачено, що з метою захисту громадян, держави і суспільства від терористичних загроз у районі проведення АТО як виняток може здійснюватися превентивне затримання осіб, причетних до терористичної діяльності, на строк понад 72 години, але не більше ніж на 30 діб. Підставою для превентивного затримання є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою терористичної діяльності, в тому числі вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. ст. 109–114-1, 258–258-5, 260–263-1, 294, 348, 349, 377–379, 437–444 КК України, і здійснюється воно за вмотивованим рішенням начальника Головного управління (управління) Служби безпеки України або начальника Головного управління (управління) Міністерства внутрішніх справ України в Автономній Республіці Крим, у відповідній області, м. Києві та м. Севастополі за згодою прокурора та без ухвали слідчого судді (суду) [5].

Згідно з п. 2 ч.1 ст. 15 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» у районі проведення АТО посадові особи, залучені до проведення антитерористичної операції, мають право затримувати і доставляти в органи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до антитерористичної операції, або дії, пов'язані із несанкціонованою спробою проникнення в район проведення АТО і перешкоджання її проведенню [5].

V. Затримання з метою екстрадиції (в порядку ст. 582 КПК України).

Відповідно до ч. ч. 1, 7 ст. 582 КПК України затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою відповідно до ст. ст. 206, 208 КПК України. Затриманню передую оголошення особи у міждержавний або міжнародний розшук

Відповідно до п. 7 ст. 20 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» органам, підрозділам, військовослужбовцям, а також працівникам Державної прикордонної служби України, які відповідно до їх службових обов'язків можуть залучатися до оперативно-службової діяльності, для виконання покладених на Державну прикордонну службу України завдань надається право здійснювати, згідно з дорученнями правоохоронних органів України, затримання в пунктах пропуску осіб, які прямують через державний кордон України, осіб, які прямують через контрольні пункти в'їзду / виїзду та розшуковуються за підозрою у вчиненні злочину, переховуються від органів досудового розслідування та суду, ухиляються від відбуття кримінального покарання та в інших випадках, передбачених законодавством України [8].

Згідно з п. 7 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» до основних повноважень поліції належить розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом [2].

Висновки. Таким чином, кримінальне процесуальне законодавство та інші нормативно-правові акти передбачають 5 видів затримання особи, причетної до вчинення кримінального правопорушення чи іншої діяльності, яка є підставою для застосування такого затримання. У ході розгляду зазначених видів затримання наведені особи, які уповноважені його застосовувати.

Водночас, як вбачається, перспективними напрямами подальших наукових досліджень є питання визначення кола уповноважених службових осіб, що мають право на затримання осіб за підозрою у вчиненні злочину, оскільки законом вони чітко не визначені. Крім того, перспективним є визначення співвідношення затримання підозрюваного без ухвали слідчого судді із адміністративним затриманням та операцією із захоплення злочинців, передбаченою п. 5 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. // ВВР України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
3. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 7 березня 2002 р. // ВВР України. – № 32. – Ст. 225 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
4. Про контррозвідувальну діяльність : Закон України від 26 грудня 2002 р. // ВВР України. – 2003. – № 12. – Ст. 89 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
5. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 25 – Ст. 180 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 22. – Ст. 303 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
7. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 червня 2005 р. // ВВР України. – 2005. – № 30. – Ст. 409 (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.
8. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV (з останніми змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.